

Numărul 32

Oradea-mare 27 august (9 septembre) 1906.

Anul XLII

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$ pe an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Eri și Azi.

Din ceea ce scriu și publică tinerii astăzi grupați în fruntea noului curent literar, se lasă a se înțelege că literatura lor e superioară literaturii scriitorilor de ieri. Ea e adevărat românească, ea e cu mult mai bogată în scriitorii ce înțeleg firea poporului, a țăranilor, deci, cetitorilor, închinați-vă acestui curent. Ei nu neagă literatura scriitorilor de ieri, recunosc meritele multora; însă arată că noua îndrumare e singura cu sorți de izbândă în viitor. Nu știm dacă s'a afirmat vreodată o mai mare greșală. Ne vom încerca să arătăm că adevărata literatură românească îndrumată pe cale sănătoasă își găsește obârșia înainte cu mult de a apărea noua îndrumare. Ea se găsește în mare parte în „Convorbirile Literare“, unde conducătorul și îndrumătorul direcției noue dl T. Maiorescu și-a scris principiile sale de artă. În coloanele acestei reviste care a pricinuit în lumea literelor o mișcare de re-deșteptare, s'au înmemurit atâtea nume. Și e foarte frumos să numim „Convorbirile Literare“: Evanghelia literaturii române contemporane. Este adevărat că și înainte de apariția Convorbirilor a existat o bună literatură, în fruntea căreie stătea Vasile Alexandri; dar pe lângă această bună literatură erau și alte curente nesănătoase. Se simția nevoia unor afirmări ale principiilor de artă și ele s'au făcut de dl Maiorescu.

Ficșate dar fiind principiile de artă prin noua direcție a Convorbirilor pentru totdeauna, nu știu ce rost a mai avut înființarea atâtor reviste cu alte principii și curente după o scurgere de ani de zile. Nevoia care eră la 1857, azi nu mai este.

Dar noua revistă a apărut. La 1902 a eșit „Sămănătorul“ sub direcțiunea dlor Vlăhuță și Coșbuc; dar de când în fruntea ei a venit dl Iorga s'au expus și se expun săptămânal profesiunile de credință ale tinerilor.

Dl Iorga numește noua manifestare de artă „românească“ ca și cum ar afirmă că Convorbirile n'au fost factorul cel mai însemnat al literaturii românești și că poezii de acolo n'au scris adevărat „românește“, afară de câțiva. Dar din acest curent reiese ca urmare o strâmtoare a domeniului artei și o alunecare spre arta cu tendință. Așă noul curent, între altele, va trebui să combată ori pesimismul ori mai cu seamă inspirarea din lumile dispărute. O operă de artă, pesimistă, dar de valoare, rămâne, ori cât de descurajătoare ar fi, precum și o poezie cu subiect străin luat din civilizația indiană, greacă s'au romană, rămâne operă de artă, într-un cât îndeplinește condițiile artei. N'am auzit făcându-se marilor scriitori francezi imputarea că nu se inspiră din lumea franceză contemporană. Oare Vigny, Leconte de Lisle ori Heredia, cari au avut ideea cea mai înaltă despre ceea ce este și ce trebuie să fie arta, sunt mai puțini poeți sau artiști fiind-că sunt romani, greci ori indieni totodată și numai francezi nu? „Naționalism în marginele adevărului“ iată lozinca celui mai mare critic al Românilor, dl T. Maiorescu, după care s'au condus și se conduc „Convorbirile Literare“ de patruzeci de ani încoace.

Noul curent, pe care tinerii se silesc a-l numi superior, nu-l putem de fel socoti ca atare. Și sunt doue cauze: mai întâi lipsesc talentele, scriitorii de valoare, care au existat la „Convorbiri“; al doilea, e mărginirea noțiunii de artă într-un cerc prea restrâns, Locurile goale ale scriitorilor dispăruți, nu-s ocupate până azi de nimeni. Și e de regretat ca locurile lor să le ocupe atâția nechemați. Ar fi fost cu mult mai bine ca puținii scriitori ce avem să se grupeze sau în jurul „Convorbirilor“, continuând vechile tradiții sau să se înființeze o nouă revistă, dar numai una — și ar fi fost de ajuns. Căci multele reviste cu mulții

conducători, ce vor să devie capi de școală, sunt semne de decadentă. Așa s'ar fi înlăturat puzderia de poeți și noveliști, ce scriu la „Luceafărul“, „Sămănătorul“ și la „Făt-Frumos“, acum dispărut. Nu mai vorbim de alte reviste, ca de o pildă, de jidovitul și socialistul „Curentul Nou“ ori — altă pildă — de „Viața Nouă“. Acestea sunt încercări sporadice, care nu vor duce la nici un rezultat, nici vor lăsa ceva în urmă.

Totuși au adus și tinerii lucruri noi și frumoase, asupra cărora înaintașii lor n'au stăruit, dar de-asupra lor nu s'au ridicat. Atâta numai că pe lângă dâșii au izbândit să atragă câțiva scriitori de valoare cu reputație de mult câștigată, care să le deie mână de ajutor. Răul ce-l au tinerii noiei direcții, e, că atunci când un scriitor dintre ei scoate o carte nouă, se îmbată de entuziasm, strigând tuturor: iată o scriere de valoare dacă nu și o capo d'operă, și uită ceea ce au scris bătrânii. Să admirăm de acum numai pe Sadoveanu, pe Sandu Aldea, pe Agârbiceanu, ca și cum aceștia ar șterge pe Gane, Slavici, Delavrancea, C. Negruzzi, Odobescu ori Nicolae Bălcescu. Dar greșala se va vedea mai târziu și noi nu am da o pagină din Odobescu, pe toate noiele și romanurile tinerilor de azi.

Și tot așa fac și cu poezia: Ca și cum Coșbuc, Iosif, și mai cu seamă Goga, cu ucenicii dela cele trei reviste surori, ar șterge pe marele Alexandri, pe Grigore Alexandrescu, pe Bolintineanu. Dar unde sunt tinerii de azi care în novelă să aibă limba așa de fermecătoare ca a lui Creangă, simplitatea și farmecul dlui Gane, înțelegerea deplină a psihologiei țărânului român a dlui Slavici, măiestria și marea bogăție a dlui Delavrancea, ori aticismul și eleganța lui Odobescu, ori culoarea locală și simțul cronicarilor ale autorului lui „Alexandru Lăpușneanu“, ori arta elegantă și desăvârșită din romanele dlui Duiliu Zamfirescu ori în sfârșit entuziasmul lui N. Bălcescu.

Dar unde sunt în poezie tinerii care să întrecă în cântarea frumusețelor naturii și în înțelegerea veseliei poporului român pe V. Alexandri, în meditații și reflexiuni filozofice pe Gr. Alexandrescu, în sentimentalitate (deși cam bolnăvicioasă) pe Bolintineanu, în poezie anacronică pe dl Murnu, în epigrame pe dl Cuza, în evocarea lumilor moarte și în stil antic pe dl Naum, Duiliu Zamfirescu, și Ollănescu-Ascanio admirabilul traducător al lui Horațiu? Nu mai vorbim de Eminescu, căci de această glorie a noastră, noul curent nu s'a atins.

Dar pe tărâmul filozofiei, al ideilor generale, al criticii, ce au produs tinerii dela cele trei reviste? Nimic. Nu au nici un filozof, nici un critic, nici un filolog, cum au avut și au atâția „Convorbirile“ ca d. d. Philippide, Teohari Antonescu, P. P. Negulescu, Bogdan Duică, Mehedinți, Mihail Dragomirescu, toți tineri de talent, înzestrați cu o largă cultură și cu calități deosebite. Nu au nici scriitori ce s'au afirmat, nu numai la Convorbiri, ci cu alte direcții, ca dl Hașdeu. Nu mai vorbim de istorie, căci istorie nu se scrie la cele trei reviste. Istoria e toată adunată la Convorbiri. Care dintre tinerii dela cele trei reviste au scris macar o pagină care să fie la înălțimea criticelor dlui Maiorrescu? Nu cumva d. d. Chendi și Scurtu sunt mai mult decât niște informatori și publiciști de manuscrise?

Și acum, direcția „Sămănătorului“ e superioară? Totuși admirăm și noi în dl Sadoveanu pe un distins po-

vestitor, în dl Sandu-Aldea pe un iubit romancier de mâne, în dra Cunțan o fire feminină de o impresiönabilitate delicată, în dl Anghel, chiar, o regularitate în factura versurilor. Dar am fi ridiculi să încununăm poeți pe versificătorii insipizi și fără nici o originalitate ca dnii Ciofleac, Vineș, Vălsan, Mândru, N. P. Marinescu, I. Borcia, Săpunaru, C. Moldovan, care apar regulat în coloanele Sămătorului și ceilalți — e-jundem farinae ori în sfârșit ca dna Farago, ce iscălește Fatma? Nici nu vom încunună ca prozatori pe dl Gârleanu-Emilgar pentru volumul dsale, nici pe dna Const. Hodoș, nici pe îngrozitorul dl Vasile Pop, nici pe imitatorul mahalalelor dl Beldiceanu, nici pe simplul dl Ciocârlan (care totuși scrie mai bine,) nici în sfârșit pe toți Dunărenii și Dragoslavici. Nici nu onorăm iarăș, — ca culme! pe dl căpitan Sturza ca scriitor și pe dl sublocot. Vulovici (!) ca poet! Dar e mișcare națională și trebuie și armata să fie reprezentată. De ce oare n'am adăogă și pe toți colaboratorii „literați“ ai ziarelor cotidiene?

O abatere dela îngustul drum pe care au plecat tinerii, au făcut-o câțiva scriitori, ce au înființat revista „Viața Literară“ punând-o sub conducerea dlor Coșbuc și Gorun. Ea nu vrea să fie seamă de coterii și curente și deschide porțile larg ori-cui. Scop frumos! Inșă afară de poezii frumoase de Coșbuc și pe ici colo articolașe critice și de informație, „Viața Literară“ apare cu un caracter cu totul șters și neînsemnat. La 1 martie a apărut „Viața Românească“ a dlor Stere și Bujor, revistă însemnată, unde s'au publicat lucrări bune, inșă unde avem să regretăm tendințele de altădată ale socialiștilor ce se manifestă prin câțiva tineri. Singurele articole interesante și luminoase suat acele ale dlui profesor Stere.

Dacă astfel se prezintă mișcarea literară de azi, ușor putem încheia că așa numitul curent nou românesc nu are un viitor strălucit. Bunele tradiții au ramas numai la „Convorbiri Literare“ și dacă acolo se observă o criză literară, cauza trebuie căutată în lipsa scriitorilor de valoare, căci „Convorbirile“ își urmează cu demnitate vechile principii și nu-și deschide poarta tuturor mediocrităților.

O. Nicoară.

Cântec.

*Iubirea mea e cânt de Mai,
Parfum de floare alintată,
Intreagă inima să-mi dai,
Iubirea mea e cânt de Mai
Și tu? — Mireasa mea curată!*

*Să nu te turburi, draga mea,
De-a lumii patimă deșartă:
Ne vor huli, și vor tăcea,
Să nu te turburi, draga mea,
Tu cântă-ți dorul tău și iartă.*

*Ce-i pasă freamătului lin
De bufnița ce strigă 'n seară?...
Urzirea visului senin
N'o 'mpiedecă un gând hain
Cu vorbe rele și ocară.*

• *Acum ni-i timpul de iubit —
Copii ai firei iubitoare.
Au ce păcat am făptuit?
Acum ni-i timpul de iubit,
Când tinețea ni-i în floare.*

*Ce-ți pasă răii ce vorbesc,
Icoana mea curată, sfântă?...
In zare tainele șoptesc,
Ce-ți pasă, răii ce vorbesc?...
Tu toarce-ți visul tău și cântă!*

I. U. Soricu.

Ciobănașii.

De pe coasta Muncelului se coboară în gărla lină cu pricușuri guralive, un glas de buciom, ce cointind la dreapta pune spaimă în dihaniile de pe muchea Vârcolaciului. Onisie Nufăr sculat la târlă trezește colnicul cât străbate cornul. Zorile crep, de se osebește limpede fumegaiul pământului, iar ciobanii tutu... tună din gură să le treacă urâtul. Culcușul oilor îl sparge ici un riel sprinten, ce cu trupul svârcolit în neastâmpăr se înholbă în laturi... colo o mamă cu ochelari carbuniți și coarne ciuntite; behăesc oile în răstimpuri sculate fără oboseală să trezească mie-lușeii.

Cântecul mlădios al mierlei ce în revărsatul zillii picură limpede, nu gâdăle inimile din ce în ce, căci turma se clătește, iar limbile nu mai bat la fiecare rumegat câte un tang... tang... ci se pornește în staul un alergat nebun al mieilor. Berbecii mândri de coar-nele în resuceală, de trupul rotund și de fruntea vâr-toasă ca cremenele, -- se dau îndărăt de un pumn de urme și repeziți în fire dușmănită se bufnesc, până ce se împletește locul de trântă cu dăre suptiri de sânge.

— Dat-ai drumul oilor? — Moșul Nufăr cu ochii în ațipeală încă, se ivește în gura colibii să vadă de rostul oilor.

— Acu le slobod! răspunde respicat Onisie, luând fruntarii din ușe.

Păcla zorilor se suptiază clipă de clipă. Meste-cenii sbeuți în zamă de var, sămânați de mâna firii, par premeniți de sărbătoare. Aerul proaspăt mângăie mugurii și din miile de atingeri ușoare se închiagă un freamăt plin cu drăgălășie. Ceața se ridică într'una; aburii prinși în rățele subțiri ca țesătura de paiangen, — stau spânzurați pe la vârfurile ramurilor. Turma înghiesuită se vâra la pașiște, unde paznicii înfuriați mai pocnesc câteva de ivitul soarelui, iar mieii alerg veseli pe râpe cu coada în bărzoiu. Intinsul verde se seamănă în scurtă vreme cu pete albe; se împrăștie turma stăpânită de Vâsla, o noatenă șireată ce purtă clopotul, — de avea Onisie ce culege cu Camfor dimpreună.

Tutu!... Crețu pe colnicul vecin, unde păștia și el oile, spunea că s'a deșteptat, când eră liniște i-se auziau și dulzii cum păzesc târla. Lărmitul dela Crețu se aruncă șters la Nufăr, căci muchea Vârcolaciului face piedică și așa cornul e nevoit să răzbiască pe la colțul colnicului.

— Onisie mă!... vină încoa'. Moșul încunjurat cu isprăvi neisprăvite, sosind vremea să stoarcă cașul, își chemă fecioru la găleți. Onisie gătia ceva cu grije. Crețu de pe colnicul vecin adevă, avea un sâmbure de față, de s'o copiezi cu penelul pentru o casă împărătească. La coborâtul mieilor îi făgăduise o furcă cu tăieturi, și întro zi până ce a poposit turma aflând în călcăiul Vârcolaciului un alun cu puiți ca luminile, și a rupt lemne de încrestat.

În drumul seu spre colibă rotunziă furca ici și colo cu genele oprite pe sul. Croise răzoarele podobei pe furcă, mai eră să umple sulurile cu flori, scrise din cuțit tocit din custură de coasă. Prin iarbă foia o lume de pepi în țărâit necurmat, mai câte o șopârlă vârgată ce se prăgia la soare, se svârcolia în frunziș.

Crepă păretele purpur al cerimii dela răsărit; banul mare de aramă scăpat din beznă, lunecă peste spinarea Vârcolaciului; dulăii oprți în umbra colibii, clepăiau după musculițe, așteptând zară de caș re-masă în urma storsului. Onisie golește o găleată, varsă alta în săculeț, îl strânge până la rotunzite, îi leagă cu tărie și-i potrivește în cărligele de măcies prinse în streșina colibii.

— Fă-ne foc Onisie în bătătură, căci mă încolăcesc de foame, — zice Nufăr, — frigările încă le scoate, să ne prăgim caș...

Ciobănașul cu gândul la Rusanda Crețului — privește odată furca improptită de trunchiu, să vadă n'o răstoarnă vre-un păcătos de căne, ori vre-o cio-căntoare ce bate uscături din ramuri, — și-apoi se încovoiaie după uscături.

Prin luminiiș se repezesc grangurii, ca și niște gloanțe de aur, în sborul lor scapă câte un glas și se tupilesc în vâsc. Mierlele mai blânde în culesul furnicilor prin scoarța de gorun, îndură cântec moale și se scald în razele din belșug.

* * *

Arde focul în bătătură. Nufăr cu pletele făinoase, anină pălăria lată de păstor într'un cionc dela colibă și cu pânzătură la umăr, purcede spre gărlă. Sermanul moșneag de-un colț de vreme e singur. Irina nu-i dospește cașii de opt ani împliniți la Rusalii, feciorii mai de vreme. Arsenie s'o cătănit la împăratul de tot, iar o față ce a avut — ierte-o Dzeu — a murit biata încă ca și boboc. Pe colnic, trudește el întovărășit de Onisie numai, încolo pustiu... Se 'ntine-rește în vale cu picuri din stâncă storși, apoi se roagă cum știe el; în slavele dela gărlă cere odihnă Irinei celorlalți mutați în cea lume. Popii Sofronie în tot anul îi cinstește miel gras de s. Paști, de Rusalii, cașul mai mare din doi lapți, iar în toamnă un ciubăraș de brânză, numai să-i pomenească morții din să-rindar.

Din răscrucile cerului curg căldurile ca ploaia mărunță și deasă. Broboada firicelor de iarbă, culeasă în zori de zile setoase, o soarbe arșița; mușchiul moale de umezială se mută în ace verzi cu ramuri multe. Gaițele cu cerul gurii stâns de sete, cer ploaie în tonuri lungite ce împrăștiu spaimă și pustietate...

Sus, sus, în albăstrimea cerului un unghiu de cocoare se desface, se înșiră iară, apoi se amesteeă în bulgării de zăpadă ce spânzură în boltă; în clipa asta, tremură cocoarele ca și niște puncte negre, — în cealaltă pier gămăliile de tot...

Cornul sună iară, dar mai lins ca în zori; feciorii lui Crețu strâng oile la umbră. Onisie încreștează îngândurat, — vede pe Rusanda cu trupul plin de viață, cum se leagănă prin iarba grasă după oi, cu părul strâns în mărămă vișinie și cu picioarele ascunse în opinci. Mai apoi și-o inchipuie la izvor doinind și spălând olul de lut; pe cap își varsă apă rece, iar la față se recorește cu ramură de fag.

Pe colnic a sosit luna lui cuptor. Mestecenii în dogoreala zilii, par lumine puternice din policandrele mânăstirilor. În crengile lor subțirele se alintă câte o pasăre, mai câte o rândunică răslețită ține popas scurt.

Sulițele soarelui se repezesc cu întetire, clopotele tac, buciumul nu mai sună, ci atarnă în colibă. Nufăr ține somn de un cias, iar Onisie rotind ochii în preajma târlei, mai golește ulciorul clocit și se coboară fluierând la gârlă să-și răcorească fruntea cu o lovitură de receală. Alături gălgăie infundat în miros de secetă o vâlișoară lină la curs, cu petrii lucii în vad îmbrăcate ici-colea cu mușchiu de vremi. Ciobănașul privește lung la crețelele cristaline cum se rostogolesc și-i trec prin minte gânduri: să știi Doamne că trece pe lângă mine val de apă în care s'a limpezit Rusanda, l-aș prinde în pumni și l-aș soarbe într'un răstimp...

* * *

Lucrá Onisie cu zor la furcă. Zile de-arândul făcea tăieturi pe suluri mici; azi gândia o creștătură, mâne adăugea la aceea alta și când o credea mai frumoasă, o copia pe sulul ce-l gătia Rusandei. Până la coborâtul mieilor mai erau îndărăt trei săptămâni. Lemnul eră încrestat jumătate și în câteva zile credea s'o deie gata furca întreagă; *făgăduiala* știá că o cere Rusanda...

Pasc oile iară. Dogoarea scade încetinel și turma una acu alta mai apoi se desprinde dela umbră, și-și poartă botul prin iarba căldică. Vremea târgului sosiá în pași rezezi, drept ce Onisie să fie prețul bun, împrăștie turma după întorsul soarelui pe coasta din dosul mestecinelor, unde iarba bate în brâu de crescută ce-i. Pașiștea grasă umple coșurile pe la sfînțite; când e coborât banul uriaș în mregea purpurie animată în verigile periferiei, — turma încâlcește numai iarba, ori culcată purcede la rumegate; în spre amurg se repezesc berbecii iar...

Târgul la Broșteni iacă-l în prag; măi lipsiau trei zile. Țarcul croit pentru oile de vândut, — e gata. În ziua cea dintâi, behăitul e desnădăduit, în alta e mai puțin și mai răgușit, în zorile următoare apoi se coboară cârdul pe Muncel în jos, în pocnitul a sute și mii de unghii, cerniá o ploaie măruntă cu mângâieri în tot stropul.

Darul fumuriu, coborât prin sită cenușie nu-i da de gândit lui Onisie, căci avea o dragă de pălărie ce trecea peste umeri de întinsă ce eră; prindea aceea stropii toți până la unul. Un colț de vreme nici că se udă streșina, din pricina că nu odată ținea locul ștergării; scăfârta dela scoarda ciobănească rămânea netezită numai.

Ajunși la răstoci nu mai cerniá cerul nimic. Turma spoită de ploaie, se scutură ca după tuns; Onisie cu furca împeștrită, lipită de subsuori, dărdăia voios din fluier. Suná fluierul ca nou nou, căci se strecurase umezială prin el.

Potecile-s pustii, abiá strătaie liniile de vreme în vreme câte o păreche de căprioare, sculate în umeziala dimineții; zăresc cârdul boit, îl țintesc mirat și se reped în zmidă prîpît.

— Onisie! începe Nufăr — la izvorul sfântului să oprim oile la păscut, să ne intrămăm c'o leacă de mâncare și să ne mai stoarcem de apă...

— Le-om opri... răspunde fecioru'.

Bătrânul flămânzise, deși purtá la șold donița cu sare și cimpoiul cu brânză.

Sosesc la izvorul lui Sân-Gheorge. Cârdul se 'nșiră pe podmolul izvorului, voios de limpezimea ce se îndeasă clipă de clipă; oitețele tinere slăbite de pogoriș, se încolăcesc la odihnă în rotitul falcilor...

— Onisie are întâlnire de seamă la Broșteni cu Rusanda. Ajungând la izvor, își scoate din tureac un hârb colțuros de oglindă, se uită de nu îi fața lihniată și obrazul mohorât de arșiță; nici una, nici alta. La munte e bogăție de lapte, unde nu sbârcești de foame, iar umbra groasă nu lasă sulițele soarelui să te pârlească. Nu purtá gând că nu va fi pe plac Rusandei, dar de răcorite își dá totuș peste obraz cu câteva valuri de apă din izvorul sfântului... să fie cu leac, face cruci și-și trece foamea cu un glonț de brânză. Mândria ciobănească, pălăria cu streșina largă, găfăia la o parte pe un moșinoi învăscut cu mușchi; în vadul ei plutiau frunze gălbuie picate în scuturatul ramurilor.

Moșul Nufăr în cumpeniala vremii sale, scoțând sare din doniță, se oprește odată cu ochiul pe furcă, lipește genele mult de ea, căci eră frumoasă, și întreabă de vrea câștig pe ea feciorul, ori o cinstește cuiva...

Flăcăului i-se îndeasă sânge în obraz, iar pe față îi fuge val de bucurie înecat într'un suris grăbit; cu genele proptite în gârlă mărturisește că-i făgăduia furca unei fete de pe colnicul vecin Rusandei.

— Unde te-ai împretinit tu cu fata Crețului, descurcă iarăș bătrânul, privind la florile scobite pe furcă; în sita ochiului strângea Nufăr un strop...

— La coborâtul mieilor din primăvara ce trecu — lămuriá Onisie — am întâlnit-o în târg făcând vorbă de una de alta, am întrebat-o cu ce mai petrece pe colnicul lor, și mi-a spus că toarce lână... atunci i-am făgăduit o furcă vrăstată...

Erau albite pletele moșului; le înmoiasc în gârla obidei.

În loc să-și vadă nevasta și copiii, glumind roată în colibă la o tîpsie de balmoș, lungiți pe rogojini, — în bordeiaș țărăiau grelușii. Amărăciunea i-s'a mai împrăștiat lui Nufăr, de când petrece pe colnic între mestecenii și de când mai bunii pretini îi sunt: frunza și mușchiul din vale.

Când înțelege bătrânul că Onisie duce furcă cu flori Rusandei, bobi sosiți din măruntaie îi năpădesc pleoapele, din cari un grăunte eră de bucurie iar altul de jale...

Baba lui Irina, pentru cât n'ar fi dat, să vadă lipit de coliba veche altă împletitură de nuiete, peste care să fie stăpân, noru-sa!

Inghiția moșul bucăți în neșfire, stăpânit de gânduri...

Năframa bolții se limpezește; ici pierc un petec de nor, colo altul. Ciocănitorele pistrițe rup la vreascuri, iar mierlele șgulate se ciugulesc pe ramuri.

Se înșiră cârdul iar la drum. O păscătură bună

VARA IN GRADINA

și iată-i în Broșteni cu oile îngrădite de alte strânsuri, ce poposiau pe întinsul târgului. Ghemuite la un grunz de sare, scăpărau din picioare de osteneală.

În învălmășala turmelor, foaște un roi de târğași cu goronașul încovoiat la braț. Un stol de miei lunecă ici, altul bătut în cârlionți răzbește pe dincolo. Onisie vinde cu gura, iar cu ochi rotește târgul cât fuge vederea; în grija lui de Rusanda la noatini spune prețul mieilor din săptămâna mare, mai pofteste pe o mială cât să cumperi un cârlan cu banii ceruți.

Tată! colo merge Crețu; turma-i însemnată cu cărbune, bagseamă e vândută; — fata ceea de lângă el, tată, e Rusanda... li face semn moșul Crețului, să opriască puțin, de o vorbă batăr și acela ocolește oile la un stâlp.

— Rusanda mea! împarte oilor o sucitură de fân până vorbesc cu oamenii ăștia.

Păstorita fricoasă de văjoiul selbatic de oraș, îndeasă cărdul în răcoarea unui salcâm rotunzit și împlinește porunca tătâne-seu. — Onisie o țintește cu sete cum respiră legătura de iarbă; în degete simte furnicar, ar schimbă o vorbă cu dânsa, dar nu-l îngăduie vremea. Când își oprește Rusanda ochii pe el, îi face semn cu furca grea de flori, mai se ridică în vârful degetelor mai se înclină, să-i trimită un suris cu gene plecate, pornit din curățenia inimii sale.

Isprăvesc bătrânii vorba.

— Întrebat-ai tu Onisie de fata mea, începe Crețu — ce lume-i pe colnicul nostru?

— Nu mi-s'a ajuns vreme pân' aci, — dar de vin-dem mieluseii ăștia, ne-om întâlni — cred — la un pahar de noroc...

— Da, da, bună vorbă, bună!

Alergat satanic și amestec de sunete ca în fundul iadului, de puneai degetele în urechi, îți văjoiă capul ca și o bortă cu vespi.

Înspre coborâtul soarelui scade lărmuitul clipă de clipă; târgurile erau pe isprăvite; se spârgea învălmășala...

Că nu eră în Broșteni vin bun ca și la Pipașu, vădiau încăperile lui înghiesuite cu târğași; nu pică acul în roiul de oameni. Jupânul stăpân peste han, nu mai suflă de o vreme în coace și în colo cu mototolul subsuoară, ce cuprindea mărunțisuri și lule ieftine, ci măsură vin bun și găteli gustoase lumea întregi, de să înghițești din ele cu boala în oasă. Per-eiunii nu și-i mai mângăia acum, căci n'avea vreme; oprit într'o căscoară soldită, prindea pe toți în mregea vorbelor sale îngăduite, ce miroșiau câștig.

De intrai în cocioaba lui, simțiai că prinzi rădăcini acolo. Și cum nu, când Șloim Pipașu în toată graba ce avea, nu se uită să cinstească de gustate un pahărel de vin, iar șerpoaica de Sali, se lipia de târ-gaș ca scăetul.

În unghiere fum greu, ce plutiă în rotogoale și zarvă bubuitoare, iar în colț suspină șters flașnetă, ajută oamenilor să se încălcească mai îngrabă. Ici strigă unul izbînd păharele pe prăpădite, colo cerea altul desmățat amețitor pentru cap...

La o cotitură de părete Crețu și Nufăr își des-vălește sufletul cu capetele apropiate. Nu se potriviau ei în grămada acea nebună de cheflii, dar o umbră deasă, așternută pe covor verde, unde să-i netezească răcoarea și să schimbe vorbe tihnite, — lipsia.

Aveau multe de vorbit și dacă și-au pus bănuții la brâu, îndrăzniră o cheltuială de prietinie...

Cei bătrâni aveau înainte ulcică cu vin ca bobii de măcies, despre care spunea Pipașu, că numeri stelele pe cer de el; Rusanda și Onisie cinstiau încălziți de fixală și de câte toate din vin tineresc, slăbuți la gust. Nu cunoșteau ei băutura aceea acruță la băut, dar de sărbătoare putea fi ea pe masă. Când priviau la băutura aceea galbină, credeau că-i luată din gârta de pe Muncel, când se spală coasta dealului; nu trăcea vinul cel slăbuț. Apropiu păharele la ciocnit, sorbiau în sâlă strop de strop, în trup se înfiorau și se schimonosiau ca la pelin...

În ochii lui Nufăr sclipiau iară doue mărgele. De câte ori prindea să-i croiască viitorul lui Onisie, de atâtea ori i-se storcea apă din rărunchi, ori voiă ori nu. Când își aducea aminte de Irina și de ceilalți ai sei, îl încătușă duioșie fără margini. — li eră greu la suflet că plânge, căci în toiul de cărciumă îl vedea unul ori altul, nu ca și pe podișul Muncelului, unde numai colnicul știă de amărăciunea sa, dar nu putea stăpâni firea.

— Să cinstim cumetre una de noroc!

Crețu, cumpenindu-se la gând și văzând că Rusanda îl are drag pe Onisie, — punea pecetea pe vrerea moșului Nufăr.

Îl deșert zău — încheie bătrânul emoționat — numai de ar fi în ceas bun.

— Golește-l până în fund cumetre! — răzbește Crețu iară, pătruns de greutatea învoeli făcute.

Stropii din vârful genelor îi luă moșul într'una cu latul mănecii.

Ciobănașii ciripiau la o parte în graiul sufletului lor; furca înaproptită în colț așteptă — caierul...

În ulcică mai stau doue păharele de vin și atunci iată-i pe ciobani: după noroc.

les dela Pipașu; pun în traistă târgueli mărunte și se înșir la drum spre colnice, plănuiind de ospățul tinerilor. Vorba din urmă o prinde Onisie și o spune Rusandei, ea împovărată cu călduri numără noțițele dela opinci și frânghiile; dă capul la o parte și suride înădușită de bucurii.

Drumul e străjuit de sălci scorburoase, sfășiate de trăsnet și uscate la vârfuri, mai apoi se începe păduricea de fag, ce ține până subsuoara Muncelului. — Mai este o potecuță de urcat și atunci se sparge cuibul înfrățirii.

Pe colnicul Crețului suie omul pe la Fântânele, iar Nufăr se coboară la izvorul sfântului și de acolo se ridică pe la dreapta Vârcolaciului.

În unghiul potecii pe la rădăcinile unui gorun, ciuruie un puiț de izvor, cât o pălărie ciobănească, unde opresc la o vorbă caldă, răcorită cu o înghițitură rece beută din lingură păcurărească.

— Așa să știți dragii mei — începe Crețu — că peste trei săptămâni vom ținea nunta... atunci ne vom întâlni iară. Învoirea o dau tinerii prin tăcut și prin față plină cu călduri.

Vorbesc cumetrii de isprăvile nunții, de junghiatul oilor, de lăutarii din Pucioasa și de coborâtul la popa Sofronie la cununie, spun vremea și felul plecării și apoi se despart strângând bine mâna, până la alta întâlnire.

În peptul tinerilor clocotesc undele de fericire; să măsur cu ochii înc'odată și apoi îi înghite pe toți desișul.

Firea adoarme sfioasă, iar luna fermecătoare se înalță în zări, umbrind ciobanii în drumul lor.

1906 august.

Petru Popa.

SALON

Discursul președintelui Iosif Vulcan

la deschiderea adunării generale a Societății pentru fond de teatru român, în Lipova, la 28 aug. n. 1906.

Domnilor și doamnelor!

Cu bucurie vin să-mi împlinesc datoria de președinte, salutând onorabila adunare generală.

Bucuria devine cu atât mai mare, că acum a doua oară ni-s'a făcut onoarea d'a fi invitați la Dv. Și ceea ce ne inspiră o impresiune și mai prețioasă, este că hotărîrea de invitare s'a votat unanim în conferința ce ați ținut.

Această invitație unanimă arată invederat că toți sunteți aderenți ai steagului cultural cu care ne prezintăm.

Primiți omagiile noastre!

*

Entuziasmul cu care ați întâmpinat Societatea pentru fond de teatru român va fi aplaudat de toți consăngenii noștri, căci teatrul național este o înaltă instituțiune culturală și toți cei ce sprijinesc înființarea lui îndeplinesc un fapt vrednic de stimă.

Teatrul adevărat este deodată și școală și templu. Școală unde se propune tot ce luminează mintea, ca să știm ce-i frumos și ce-i urit, spre a ne purta astfel ca să fim vrednici fii ai părinților; templu unde se arată calea spre mântuirea sufletului și a tot ce avem scump.

Marea importanță culturală a teatrului național se vede și de acolo, că toate statele se cred datoare a înființa și a susține câte unul, cu mari jertfe materiale.

România, înaintând pe calea culturai, a înființat și ea un astfel de institut. Teatrul Național din București a avut multe seri memorabile, când artiștii români au reprezentat în mijlocul entuziasmului piesele originale. Millo cu lucrările lui Alecsandri a produs o plăcere generală, atât în cele două capitale ale României, cât și în celelalte părți ale țării. Ba a trecut și granițele, a venit în părțile noastre și a farmecat tot auditorul cu figurile și cântecelele românești. Mai apoi ne-a făcut plăcerea Pascaly cu altă direcțiune artistică, mai puțin populară, dar cu o limbă modernă, care a fost ascultată cu plăcere. Au mai trecut în părțile noastre și alții cari pretutindeni au fost primiți cu căldură.

Primirea aceasta arată că Românii de dincoace, inteligință și țărâtime, au înclinare și dragoste pentru teatru.

Aceste sentimente s'au manifestat prin ivirea dorinței, ca în lipsa de teatru stabil, să se constituie trupe de diletanți, cari să dea în toate părțile reprezentații, cu figure din societatea noastră și cu doine românești cari umple sufletul de însuflețire.

Prima manifestație de teatru de diletanți s'a făcut,

dacă știu bine, în Brașov, sub conducerea tinerului profesor George Barițiu. Apoi a urmat la Blaj, unde s'au întrunit spre acest scop teologii. Și după aceste începuturi s'a format prima societate stabilă de diletanți în Transilvania la Cluj, sub conducerea tinerului Ioan Baci, care și-a făcut bun nume de diletant, încât a jucat și în România, iar astăzi e preot în comuna Șoimuș, unde a înființat o societate de diletanți țerani.

Aceste reprezentații au avut mare influință asupra poporului. Învățătorii tineri au început unul câte unul să formeze cu școlarii lor coruri vocale, cari cântară întâiu prin biseici; apoi învățară cântece lumești, dederă concerte. Cei mai mari s'au însuflețit și ei, sub conducerea învățătorilor, se întruniră în coruri cu fetele, cântau în concerte și reprezentau piese. Zelul s'a tot răspândit, și corurile s'au tot sporit. Mai cu seamă în Bănat, unde nu numai învățătorii, ci și unii cântăreți mai cvalificați din popor, conduc corurile cari s'au înmulțit atât de mult, încât n'a prea rămas comună românească, unde să nu fie câte unul. Meritul răspândirii este al învățătorului și compozitorului de muzică *I. Vidu* din Lugoj, ale cărui lucrări au influința cea mai răpitoare asupra poporului, încât acelea se cântă nu numai în Bănat, ci în toate satele românești, ba unele au trecut și în conceriele din București conduse de zeelusul Chiriac.

Iată un punct de fală și de mândrie a noastră, a Românilor de dincoace de Carpați față de cei de dincolo! Căci câtă vreme noi aveam o mulțime de coruri în popor, în România nu eră nici unul! Numai în anii din urmă s'a început și acolo formarea lor.

*

În momentele acele ale însuflețirii, când părul meu nu eră alb — pardon! când aveam și eu păr — m'am pus de am scris în „Familia“ niște articoli pentru înființarea unui teatru românesc dincoace de Carpați.

Propunerea în mulți a deșteptat suris. Dar asta pe mine nu mă genă. Eram tinăr și inspirat de însuflețire. Am vorbit cu deputații noștri și ținurăm o conferență. Ideea s'a primit și s'a ales o comisiune pentru pregătirea planului.

Par'că aud și acum pe răposatul Hodoș cu ce entuziasm vorbea. Dânsul a ridicat cuvântul și în dietă pentru ajutorul la înființarea unui teatru românesc. Dl Alexandru Mocșonyi a aprobat cu obicinuita-i înțelepciune, ceea ce a făcut mare impresiune asupra tuturor. În scurt timp cu Hodoș făcurăm statutele, cari s'au primit. Apoi comitetul s'a constituit interimal. Președinte a fost ales Hodoș, secretar eu. Și convocăm adunarea constituitoare la Deva, care s'a și ținut acolo sub prezidiul lui Hodoș, în mijlocul unei mari însuflețiri, care par'că vedea începutul unei ere noue.

De atunci a început șirul adunărilor generale. Am ținut câteva și la marginea extremă a elementului românesc. Mi-aduc aminte că într'un oraș numai trei domni au știut românește. Dar în toate s'a dat câte un bal românesc, de care nici pân'atunci, nici de atunci n'a mai fost acolo.

Președinții de atunci ai comitetului nu prea puteau să asiste la adunări și astfel erau substituiți de alți membri, mai de multe ori prin fruntași din partea locului.

Dintre membrii comitetului s-au câștigat merite deosebite: fostul jude de curie dl Ioan cav. de Pușcariu în calitate de cassar și repositul președinte al Curții de compțuri Iosif Hósszú, care mulți ani a îndeplinit și funcțiunea de cassar, pe urmă aceea de președinte al comitetului. Mai trebuie să amintesc pe veteranul Vincentiu Babeș, care de multe ori a supliniț pe președinți la conducerea adunărilor generale și pe repositul profesor universitar Alexandru Roman, care asemenea înlocuiea pe președinții comitetului la adunările generale.

Intr'aceste împuținându-se numărul Românilor locuitori în Bpesta, comitetul al iá se putea compune, iar adunări generale vre-o doi ani din diverse cazuri nu se finură. Eu mutându-mă din Budapesta la Oradea-mare, comitetul mi-a adresat rugarea să-l reprezint la viitoarea adunare generală, care avea să se țină la Brașov. M'am supus. In adunare s'a primit renunțarea fostului comitet, sediul s'a mutat la Brașov și s'a ales un nou comitet făcându-mi-se onoarea d'a-mi oferí postul de președinte.

Am primit, căci mă credeam dator să fac aceasta ca cel ce am stat dela leagănul Societății în serviciul ei. Am primit, căci speram progres: colegii mei din comitet făceau parte din elita clasei noastre inteligente mai tinere din Brașov.

Și am început să lucrăm. Am rugat pe mai mulți în diferite părți, să ne fie bărbați de încredere cari să adune membri noi. Am înființat burse pentru elevi și am anunțat premii pentru piese. Rezultatul se poate critica. Dar și comitetul se poate scuzá.

Scopul ce ne-am ficsat nu este atât de mic, să-l putem atinge atât de repede, ci ne trebuie timp și sprijin moral și material, care pân'acuma s'a manifestat într'un fel foarte restrins și lipsit de statornicie.

Noi Români avem un defect, că ne cam lipsește însuflețirea.

Insuflețire! Iată cuvântul dătător de viață și de putere pentru toți aceia cari întreprind un scop înalt. Insuflețire, iată ce ne trebuie nouă Românilor în stăruința noastră pentru ridicarea culturai naționale.

Și cum să nu fim inspirați de însuflețire, știind că avem toate elementele cari îndreptățesc pe un popor la deșteptarea sa din întuneric și la propășirea lui spre lumină?

Noi Români suntem un neam care a moștenit virtuți cari glorifică un popor. Și dacă examinăm charta etnografică ce ocupă elementul nostru, vedem cu însuflețire că oamenii noștri de naltă menire nu s'au înfățișat numai într'un colț, ci au răsărit în toate părțile.

Dela noi cei de dincoace de Carpați s'au ivit Șincai, Maior și Klain cari au deschis istoriografia română; de aici a trecut Carpații marele dascăl Lazar care a întemeiat acolo învățământul românesc; dela noi a resărit Cipariu care a fondat etimologia română; tot aici a apărut George Barițiu, care a deșteptat neamul seu prin primul ziar și tot de aici a trecut în Bucovina vestitul Pumnu care a fondat acolo școala română.

La noi s'au ivit în lume și strălucesc ca niște stele în istoria culturai românești: Samuil Vulcan fondatorul gimnaziului românesc din Beins, care a dat lumină și viață românească în părțile cele mai întu-

necate; Adrei bar. de Șaguna, care a înviat biserica sa, creând autonomia bisericească gr. or. română, de care nu mai este nici în România; Emanuil Gojdu, care cu fundațiunile ce a lăsat, s'a făcut un adevărat sfânt, la a căruia memorie toți trebuie să ne închinăm cu evlavie.

De aici a resunat în lumea românească „Deșteaptă-te Române“ a lui Andrei Mureșanu.

De aici sunt cei mai mari doi poeți ce-i are azi literatura română: George Coșbuc care a tunat: „Noi vrem pământ“ și Octavian Goga care a jeliț lumii cum este: „La noi!“

Am moștenit dar și noi Români din aceste părți însușiri mari ca alte crengi ale neamului. Toți am avut o mamă. Roma a fost leagănul tuturor. Suntem strănepoții celei mai renumite ginte din lume.

Când am văzut remășițele sfinte ale celebrului pod dela Turnu-Severin, m'am cutremurat de emoțiune; m'a pătruns o simțire par'că inspirată din cer, care-mi șoptiea cu voce de titan o însuflețire, ce m'a ridicat în raiul fericirii.

Aceasta voce par'că îmi zicea:

— Români, priviți la mine! Eu sunt simbolul trainiciei voastre. In cursul sutelor de ani, mii de valuri au prăbușit asupra mea, să mă nimicească, să spele și urma existenței mele. Dar eu având încredere în puterea de viață a celor ce m'au clădit aici, putere pe care am moștenit-o și eu dela ei, m'am simțit inspirat de însuflețire ca să fiu vrednic de cei ce m'au creat și cum ei au cucerit Dacia, astfel și eu să susțin pe vecie stindardul de neperire al semănției care m'a așezat drept sentinela în locul acesta.

Și închinându-mă ca la o statuă sfântă a însuflețirii, am ridicat de pe pământ o sfărământură din vechiul și neperitorul pod. Am sărutat-o cu evlavie și am adus-o cu mine acasă. Am așezat-o în fruntea mesei mele de scris. Și de câte ori îmi îndrept privirile spre ea, simțesc o cutremurare delicioasă în tot corpul meu, care mă întărește să dau pept cu nenumăratele pedeci ale vieții, căci sunt Român și Românul în veci nu pier.

Insuflețire, scumpul meu neam și vei avea și Teatru Național!

Am onoare a deschide adunarea generală.

Adunarea din Lipova

a Societății pentru fond de teatru român.

Cu bucurie ieu condeil în mână ca să schițez impresiunile mele dela adunarea generală din Lipova a Societății pentru fond de teatru român, ținută în 28 și 29 august n., căci succesul ei împreună cu a festivităților aranjate, a fost atât de mare, că astfel de serbare numai arareori s'a mai putut vedea în viața publică culturală românească.

Festivitățile s'au deschis, în 27 august după miazăzi la 4 cu

primirea președintelui

Iosif Vulcan la gara din M.-Radna, unde l-a așteptat

comitetul aranjator, membrii comitetului Societății și o mulțime de români și românce.

Președintele coborându-se din vagon dimpreună cu doamna soție, urale însuflețite erupseră din toate părțile.

Apoi luă cuvântul dl dr. A. Halic, președintele comitetului aranjator și-l salută prin termeni călduroși.

Președintele respunde emoționat, accentuând că a fost slăbit în sănătate, dar invitarea călduroasă ce s'a făcut din orașul acesta Societății, par'că i a dat puteri noue; și a venit, căci s'a crezut dator să mulțamească bravilor lipoveni pentru zelul cu care după 23 ani au poftit acum a doua oară în mijlocul lor Societatea, în fruntea căreia are onoare a fi.

După încetarea aplauselor, cortejul de trăsură s'a pus în mișcare și trecând impozantul p'd dintre M.-Radna și Lipova, a intrat în orașul acesta unde toți oaspeții au fost așezați la cvartirele lor.

La orele 8 tot publicul s'a adunat la

Seară de cunoștință

în spațioasa sală a otelului „Regele Ungariei“. Am văzut multe seri de cunoștință, dar atât de numeroasă nici odată. Sala eră plină de domni și dame, sub impresiuni delicioase produse de muzica renumitului Ghiuțu din Abrud.

Și se porniră toastele. Primul care ridică poculul a fost dl dr. Aurel Halic salutând prin cuvinte bine simțite pe președintele Societății și pe membrii din comitet.

Președintele Iosif Vulcan, par'că întinerit sub impresiunile primirii călduroase din partea celor dela masă, respunde cu bucurie, că însuflețirea ce a găsit aici înainte cu 23 de ani a mai crescut. Dacă privește în jur de sine, vede cu duiosie că pletele albe de atunci lipsesc; dar constată cu mângâiere că bătrânii sunt supliați prin o tinerime zeloasă și ageră care a moștenit virtuțile lor și urmează a-și oferi cu zel și mai infocat talentele și puterile în serviciul culturii naționale. Incântat de pleiada de tineri harnici ce vede în sală se simte par'că întărit. Mulțumindu-le pentru renașterea ce i-a făcut, închină în sănătatea Românilor din Lipova.

Din toasturile ce au urmat, relevez pe ale deputaților Stefan C. Pop și Vasile Goldiș, cari amândoi au produs cea mai mare însuflețire. În urmă a luat cuvântul dl Isidor Ieșcan din Sereievo, care vorbind despre suferințele Românilor din Macedonia, a solicitat pentru ei o *lacrimă*. Impresiunea a fost zguduitoare.

Petrecerea a ținut până la orele 11 și 12.

Serbătoarea la biserică.

În 28 august n., ziua de S-tă Marie, dimineața la 8, s'a serbat în impozanta biserică gr.-or. română un serviciu dumnezeesc solemn. Sfântul lăcaș eră înțesat de o lume compusă din inteligență și popor. Eră o plăcere naltă să vezi încântătoarea cunună de dame și de țerance, cari făceau jumătate parte din public. În deosebi a fost fermecător costumul național al țerancelor tinere, bogat decorat cu flori, în onoarea Sf. Mării.

S-ta slujbă, petrecută de glasul armonios al clopotelor și de bubuitul tunurilor, a fost celebrată de mai mulți preoți, pontificând părintele protopop Voicu

Hamsea, pronunțând și o predică foarte călduroasă despre însemnătatea serbătorii, care pentru lipoveni este și mai mare, fiind că nu se serbează numai ziua de Sf. Mărie, hramul acestei biserici, ci și o serbătoare națională-culturală, căci luptătorii culturii române au venit să respândească și aici învățături de înaltă educație națională.

Cântările liturgice le-a cântat foarte frumos corul tinerimei române din Lipova.

După sfârșirea liturghiei, preoțimea în odăjdii, petrecută de cântarea corului, au eșit în litie înaintea bisericii, unde s'a rostit o rugăciune de mulțumire.

Ședința primă a adunării.

După sf. serviciu, la orele 10^{1/2}, un public mare și elegant, în care s'a văzut cu plăcere și țărani și țerance, s'a intrunit în sala spacioasă din otelul „Regele Ungariei“. Ceea ce a făcut o impresiune foarte plăcută, a fost mulțimea de dame.

Constatându-se numărul mare al celor adunați, s'a proclamat o comisiune compusă din dnii Voicu Hamsea, dr. A. Marta, Proc. Givulescu și dr. A. Cosma, pentru invitarea președintelui Iosif Vulcan la deschiderea adunării.

Președintele se prezintă apoi în sală însoțit de comisiunea invitatoare, întâmpinat de aplausele și urările salei întregi.

Ocupându-și locul, președintele emoționat de primirea călduroasă a publicului, a deschis adunarea generală prin un discurs care a revărsat însuflețirea unui bătrân întinerit prin faptul, că tinerimea urmează cu atâta zel activitatea bătrânilor de odinioară. Și a încheiat accentuând că ceea ce poate să dea viață și țărnie culturii naționale este însuflețirea. Discursul acompaniat în mai multe locuri de aplause, la fine a fost încununat de aclamațiuni călduroase. (Se publică în numărul prezent al foii noastre. Red.)

Dl protopop Voicu Hamsea luând cuvântul, pronunță un discurs călduros în numele lipovenilor, mulțămind atât președintelui, cât și comitetului, Societății pentru conducerea zeloasă a Societății și pentru dragostea cu care au primit invitarea lipovenilor de a ținea adunarea generală anul acesta la Lipova. (Discursul se publică mai la vale. Red.)

Dl Emanuel Ungurean, avocat în Timișoara, arată cu obicinuita-i serioșitate plină de știință, că ni se impune tuturora conlucrarea comună la dezvoltarea culturii. Salută dar cu toată căldura în numele Asociațiunii Societatea pentru fond de teatru român.

Președintele a mulțămit ambilor oratori separat pentru salutarea călduroasă.

S'au cetit depeșele de felicitare dela Pr. Ssa episcopul Ioan I. Papp, dl Alexandru Mocsonyi și dela Românii din Oradea-mare, Deva și jur și dela alții.

Trecându-se la ordinea zilei, se proclamă notari pentru ședințe dnii Vasile Goldiș și dr. Iosif Blaga.

Apoi s'au prezentat rapoartele și s'au compus comisiunile indicate în program: 1) pentru censurarea raportului comitetului: Voicu Hamsea, dr. Stefan C. Pop, dr. Aurel Cosma, dr. Liviu Tămășdan și dr. Aurel Grozda; 2) pentru înscrierea de membri noi: dr. A. Halic, dr. B. Missits, N. Avramescu, Proc. Givulescu, Vasile Oros; 3) pentru censurarea socoților: dr. Sever Ispravnic, dr. Aurel Marta, Aurel Savici, Georgiu Maioreșcu, Iuliu Herbai.

Timpul fiind înaintat, președintele încheie ședința. Apoi se făcură vizite la fruntașii inteligenței române și la șefii autorităților publice, trecând și la M.-Radna.

Banchetul.

La orele 2^{1/2} a urmat un banchet splendid la otelul „Archiducele Iosif“.

Primul toast a fost rostit de președintele Iosif Vulcan pentru Maj. Sa.

Di Voicu Hamsea ridică pocalul în sănătatea președintelui și a comitetului.

Di Virgil Onițiu pronunță un toast admirabil de frumos, despre scopul Societății pentru fond de teatru român, arătând că n'au dreptate aceia cari zic că Societatea este utopică. Nu poate fi utopică o societatea care stăruie pentru respândirea frumosului. Și încheie închinând în sănătatea Românilor din Lipova, cari în frunte cu dl dr. A. Halic făcură adunării o primire atât de strălucită.

Apoi se sculă dl Vasile Goldiș și rosti un clasic toast plin de căldură, despre starea mizeră a poporului, pentru care clasa inteligentă n-și face datoria, deși acela iubește cu tot focul inimei neamul din care se trage, câtă vreme toți din toate părțile îl jupoaie. Și încheie încununat de aplause torențiale pentru popor, urând să ne purtăm față de el cu mai multă dragoste. Entuziasmul ce a produs cuvintele dlui Goldiș a fost atât de mare, încât președintele Iosif Vulcan a grăbit la eminentul orator și îmbrățișându-l cu dragoste, l-a sărutat ferbinte în mijlocul unui torent de aplause.

A mai vorbit dl dr. Iosif Blaga, pronunțând un toast care atât prin fond, cât și prin forma aleasă cu gust, a fermecat tot auditorul. Oratorul a prezintat în formă de toast un studiu profund asupra menirii Societății pentru fond de teatru român, arătând că Societatea are un merit în dezvoltarea culturală a statului; deci administrația are datoria să conlucre alături de noi. Și închină în sănătatea primătorului Baroti și a pretorului Pincu, cari erau de față. (In nr. viitor vom publică toate trei toasturile Red.)

În numele celor doi funcționari salutați răspunde dl Baroti urând ca Societatea pentru fond de teatru să-și realizeze cât mai curând scopul.

Masa la care cântă escelenta bandă a lui Ghiuțu, fermecând la fine tot auditorul prin un solo românesc de o fineață artistică de model, s'a ridicat la orele 5.

Concert și teatru.

Seara la orele 8 a început o altă festivitate, în otelul „Archiducele Iosif“, concertul și reprezentația teatrală, aranjate de tinerul nostru artist dl Zaharie Bârsan, cu concursul dsoarelor Olimpia Brașovean și Valeria Papp

A fost o serată de rară frumuseță, care a întrunit un public imens, umplând toată sala, încât nu mai eră loc. Impresiunea de plăcere a ramas neștearsă în toți, căci atât dsoarele debutante, cât și dl Bârsan s'au prezentat cu un talent, care a cucerit tot auditorul.

Cu toate complimentele ce avem să facem în privința executării, să fie permis a observă că am fi dorit ca progama să nu fie compusă numai din lucrări străine, ci să vedem și câte o compziție româ-

nească; așa pretinde asta o festivitate aranjată în onoarea unei adunări generale a Societății pentru crearea unui fond de teatru român.

Atât cele trei piese cari s'au jucat, cât și cele mai multe din bucățile cari s'au cântat, au fost străine. Numai singura dsoara Valeria Papp (acompaniată totdeauna de dsoara Veturia Oros) a cântat și trei compoziții românești de fratele dsale dl E. Papp.

Dorim din inimă ca astfel de străinism, la concertul dat în onoarea unei Societăți care tinde să înființeze — de-ocamdată — fond de teatru român, să nu se mai repeteze.

Ședința a doua și a treia.

Mercuri la 16/29 august, la orele 10^{1/2} s'a ținut a doua ședință, care — neputându-se termina înainte de miezăzi toate lucrările — s'a continuat și după meazăzi.

S'au făcut multe discuții, noi vom reportă pe scurt:

Di dr. Alexandu Marta, raportorul comisiunii financiare, a raportat că socotelile s'au aflat în ordine; s'a votat absolut.

Di dr. Vasile Avrănescu a cetit lista membrilor noi: 3 fondatori à 100 cor., 14 pe viață à 50 cor., 55 ordinari à 10 cor., 22 ajutători. Cu toții 94 membri noi, dela cari s'au încassat 2618 cor. S'a luat act cu plăcere de acest rezultat frumos.

Di dr. Aurel Cosma a cetit raportul despre activitatea comitetului Societății, care a produs o discuție lungă, încât ședința s'a continuat după miezăzi, lăsându-se toate cum au fost pân' acuma.

Președintele a desfăcut scrisoarea autorului piesei pentru care comitetul a propus să i-se dea premiul cu condiția să facă unele modificări în lucrarea sa „Sgârcitul“ și s'a constatat că autorul este Romul Muntean jurist în Hațeg.

Ne mai fiind nimica la ordinea zilei, președintele a închis adunarea prin un scurt discurs, ce conținea impresiunile adunării ținute, care a fost una din cele mai reușite. În fine mulțami comitetului aranjator pentru zelul și entuziasmul ce a desvoltat. În deosebi, fără a micșorâ meritele altora, relevă în locul prim pe protopopul Voicu Hamsea și medicul dr. Aurel Halic. Lista întreagă a comitetului aranjator a fost: dr. Aurel Halic, medic, Lipova, președinte; membri Procopiu Gavrilescu protopop Radna; dr. Constantin Missits avocat Lipova; Demetriu Romant învățător penzionat Radna; dr. Aurel Cioban advoca Lipova.

În fine a luat cuvântul dl dr. Aurel Halic, și în numele Românilor din Lipova a mulțumit președintelui și comitetului Societății pentru momentele de bucurie ce au produs Lipovenilor în aceste zile de festivități.

Și adunarea s'a disolvat.

B a l u l.

Seara la 9 a început balul tot în sala Archiducelui Iosif. O petrecere strălucită, care a început la aparința președintelui și a doamnei soții. Întâi s'a dansat „Hora“. Apoi dansul și veselia au ținut până dimineața.

Di Demetriu Roman ne trimite lista damelor din care aflăm că au fost de față:

Doamnele: Aurelia Vulcan Oradea-mare, Victoria Onițiu Brașov, Elena Goldiș Arad, Ecaterina Hălic Lipova, Lucia Cosma Timișoara, Lucia Șincăi Vinga, Hermina Maci M.-Radna, Ana Dămăcuș Lipova, Brădean M. Radna, Vanney Lipova, Avramescu M.-Radna, Saveta Dămăcuș, Ana Nichici și Sofia Răfila Lipova, Ecaterina Rista Ohaba Sârbească, V. Babeș Conop, Lucia Barzu Bacamezeu, Iuliana Buliga Dragșina, Ecaterina Cimponer și Mina Lucaci Lipova, Cornelia Bota Dorgoș, Iulia Onu Lipova, Aurora Șuiga Lapușnic, Catinca Muntean Lipova, Laura Iorgovici Cuveșdi, Olimpia Cioban și Iulia Dogée Lipova, Ecaterina Voniga Giroc, Maria Măleş Odvoș, Ana Oros Lipova, V. Barbura Antonescu Arad, Iulia Savici Lipova, Maria Rusu Parța, Emilia Putici Cuvin, Buhescu Lipova, Maria Beleş Odvoș, Anuța Givulescu M.-Radna, Iuliana și Irina Roxin Lipova, V. Victoria Bătiș Conop, Aurelia Suciș Labașinț, Paraschiva Călnicean Chesinț, Aurora Musca Govoșdia, Cornelia Dogée Lipova, Mărioara Monția Arad.

Domnișoarele: Valeria și Cornelia Pap Budapesta, Olimpia Brașovean București, Virginia Branișce Brașov, Dragina Onu Lipova, Antonela Bogoi Belotinț, Mărioara și Valeria Muntean Lipova, Victoria, Mărioara și Floarea Homorogan, Elisaveta Jurca, Sofia și Iuliana Căprucean, Florica și Tinca Velcu, toate din Lipova, Nuțica și Alexandrina Petrovici Cella, Anița Barzu Bacamezeu, Elena și Mărioara Haica Arad, Elena Trif, Cornelia Bour, Maria Nedelcu, Saveta Ciogorog, Iulia Dămăcuș, Anastasia Putici toate din Lipova, Sofia și Livița Neiculescu Toc, Aurora Musca Govoșdia, Aurelia Maci Căpruța, Sidonia și Lucreția Morar, Iulia Erdélyi toate din Arad, Ana Cărbăș Vereșmart, Catarina Marienescu, Aurora Cimponeriu, Maria Matei toate din Lipova, Ecaterina Moț Chesinț, Aurelia Mursa Căprioara, Aurelia Ganea Semlac, Silvia și Aurora Moț Chesinț, Lubița Ganea Semlac, Sofia Dămăcuș Lipova, Letiția și Aurelia Suciș Labașinț, Lucreția Morar Arad, Cornelia Dămăcuș Lipova, Cornelia Lugojan Nădlac, Letiția Dimirescu Arad, Aurelia Crainic Chiseteu, Sofica Despa Dumbrovița, Veturia Oros Lipova, Rea-Silvia Ceonța Arad, Vioara Evițianu Lipova, Victoria Dimirescu Arad, Aurora Serb, Mărioara Roxin, Hortensia și Gizela Evițianu, toate din Lipova, Anuța Cismaș Gurba, Eugenia Vuia Lipova, Mărioara Iorgovici Margita-Mare, Elena Dămăcuș și Angheluța Nichici Lipova, Minerva și Felicia Ceonța Arad, Juliana Moisescu București, Anuța Cismaș Gurba.

Primul quadril s'a dansat de o sută de părechi. Arangeat de dl dr. Sever de Orbonaș, Lipova.

Prima „Romană” s'a jucat de 60 părechi. Arangeată de dl Nicolae Jancu referent la Reuniunea de agricultură din Timișoara.

Cugetări.

Intr'un album al tinerimei îmi place să scriu:
»Fă-ți datoria și întâmplă-se ori ce!«

Dan Brătianu.

Entuziazmul generației tinere este garanție pentru viitorul Națiunii.

D. Onciul.

Salutarea rostită de prot. Hamsea,

în numele lipovenilor, către adunarea generală a Societății pentru fond de teatru român.

Magnifice dle Președinte,

Mult onorat comitet,

Onorată adunare generală!

Implinesc o prea plăcută datorință, când iau cuvântul, ca în numele poporului român din Lipova și jur, să dau refrenul cuvenit la cuvântul prezidial de deschidere a acestei adunări generale.

Poporul român din Lipova și jur serbează astăzi, pe lângă marea sărbătoare bisericească a Adormirii P. Sf. Născătoare de Dzeu, și o mare și însemnată sărbătoare națională, când astăzi primește în mijlocul său Societatea pentru fond de teatru național, și respective pe bravii ei conducători: mult meritatul ei președinte și pe membrii comitetului acestei Societăți și dacă conform nizuințelor noastre reușim a-i primi cu demnitatea cuvenită, vom avea nu numai mângâierea sufletească, că am corespuns proverbialei ospitalității a Românului, dar vom simți și o mândrie națională.

Din cuvântul de deschidere, precum și din rapoartele anuale edate până acum de comitetul Societății, am luat cu multă plăcere cunoștință, că aceasta Societate sub înțeleapta conducere a mult meritatului președinte Iosif Vulcan și a comitetului actual, a progresat și progresaază în mod constant, încât ne asigură speranța, că nu este departe timpul, când conducătorii ei și alătura cu dânșii întreg poporul român, vom putea gustă și ne vom putea indulci de fructele binefăcătoare și educative ale acestei Societăți.

Este deci bazată fala noastră, când Magnifice dle Președinte și onorat comitet! ne-ați convocat cu ținerea acestei adunări gen. în opidul nostru Lipova, căci prin aceasta ne-ați oferit ocaziunea de a fi, de a contribui și noi, poporul român din aceste părți, după modestele noastre puteri, cu tributul nostru material și moral, la înflorirea acestei Societăți, prin ce ne-ați dat îndreptățirea de a ne fâli și noi, că am contribuit la progresul culturii naționale a poporului nostru. Căci aceasta societate, născută din o călduroasă dragoste de neam, e menită a formă o zală puternică în șirul acelor instituțiuni și societăți culturale, cari chemate sunt a cultivă și educă poporul și astfel a pregăti viitorul neamului nostru, și a-i câștiga un loc de onoare între popoarele culte europene și spețial a-l ridică la rază și onoare în națiunile din aceasta țeară.

E firesc și deci natural ca toți Românii cu adevărată iubire de neam, să se grupeze sub stindardul național, la o conlucrare comună și mănoasă, cum ne-o oferă și Societatea pentru fond de teatru, în care conlucrare ne putem afirmă ca element de cultură astfel cum se cere dela ori ce națiune conștie de existența și viitorul ei.

A fost o bună idee, când conducătorii acestei Societăți au luat decisiunile ca adunările generale ale ei să fie ambulante, ca ele din an în an să se țină în diferite centre românești, ca astfel întreg poporul românesc să se poată încălzi la flacăra culturii naționale și să se entuziazmeze la muncă sub stindardul Societății; dar și pentru însași Societatea a fost și este.

de lipsă aceasta, ca pe de o parte să atragă atențiunea tuturora din toate părțile asupra ei, spre a da posibilitate și impuls, de a contribui cu toți, cu sprijinul lor moral și material; de altă parte ca Societății și respective conducătorilor ei să li-se dea posibilitatea a cunoaște atât virtuțile, cât și păcatele întregului popor român, căci numai acela care crește și se desvoaltă în patria sa, în mijlocul poporului său, carele urmărește precum virtuțile așa și păcatele, păsurile și nevoile neamului său, acela le poate înțelege și poate afla și mijlocul de vindecare.

Urmând deci a studia poporul și prin instituțiuni culturale nizuind a-l lumina și cultiva pe toate terețele, vom putea promova cultura românească și numai astfel puterile intelectuale și materiale ale poporului nostru nu se pot perde în vânt.

Societatea fondului pentru teatru național și-a luat rolul greu de a studia în sinul poporului român virtuțile ca și păcatele lui, și prin înființarea unui teatru național a combate și îndreptă vișii și a întări virtuțile în poporul nostru, a-i cultiva și a-i păstra limba și datinile străbune, a-l întări în conștiința națională, a-l face acceptabil pentru tot ce e bun, frumos și folositor și astfel a-l înălță în cultură, în onoare și vază care se cuvine unui popor, ca poporul român, care după calitățile cu cari l-a dăruit Dumnezeu, poate să spereze un viitor demn și glorios. Și acel viitor simțim că se apropie, prin desvoltarea tot mai mult a simțului național și prin cultivarea acestui simț, pe toate terețele și cu toate mijloacele, dar mai cu seamă prin asociațiuni culturale, precum este și Societatea pentru fondul de teatru național, căreia în numele poporului român din Lipova și jur, îi doresc să crească și să înflorească; iar bravilor ei conducători, Magnificului ei președinte și onoraților membri ai comitetului le zic un călduros și frățesc: „Bine ați venit la noi și rog pe Dzeu ca să vă dea fărîe și zel, ca să puteți ca și până acum cu zel și perseveranță aduce la îndeplinire mărețul palat artistic al Thaliei române“. Să trăiți la mulți ani!

TEATRU ȘI MUZICĂ

Dșoara Agata Bârsescu la București. Aflăm din ziarele bucureștene, că marea artistă dșoara *Agata Bârsescu* a fost angajată la Teatrul Național din București pentru mai multe reprezentațiuni, cari se vor da dela 15 octombrie până 'n 1 noiembrie.

Turneul dlui Z. Bârsan. Talentatul nostru artist tinăr, dl Z. Bârsan, a dat în săptămânile din urmă, însoțit de dșoara Olimpia Brașoveanu, reprezentațiuni în mai multe orașe din Transilvania, cu succesul cel mai mare.

Reprezentăție teatrală în Castelul Peleş. De curând s'a dat în Castelul Peleş o reprezentație teatrală, în prezența regelui și reginei, a principeselor Maria și Elisabeta și a principesei de Schönburg. Au asistat membrii corpului diplomatic cu dnele și multe persoane din înalta societate aflate în Sinaia. S'au jucat trei piese. Rolurile au fost ținute de dnele I. Lahovari și G. Bengescu, d-rele Maria și Vera Veron și dl G. Bengescu. După piesa a doua, Maiaștățile Lor au ținut cerc în salonul de primire, unde s'a servit ceaiul. După sfârșitul reprezentației, Maiaștățile Lor au mers în sala

de mâncare, unde eră pregătit un bufet. Ací s'au întreținut în modul cel mai afabil cu toată lumea și cu persoanele cari au jucat și cărora le-au mulțumit. Serata s'a terminat la orele 12 din noapte.

Concert și teatru în Oravița-română. Reuniunea gr.-cat. de cântări „Concordia“ din Oravița-română a aranjat la 2 august n. concert și teatru. Program: a) Concertul. 1. I. Vorobchievici: „Cântecul Prutului“, cor. bărb. 2. I. Birou: „Măi bădiță depărcior“, cor. mixt. 3. G. Dima: „Hai în horă“, cor. bărb. 4. Mureșan-Vidu: „Trecui valea“, cor. mixt. 5. A. Popovici: „Dorul Ardeleanului“, cor. bărb. b) Teatrul. 1. „Chirițoiaia“. Scenă comică cu cântece de V. Alecsandri, executată de dl Costa Voda. 2. „Cula-i făt frumos“. Comedie cu cântece într'un act de N. A. Bogdan. După reprezentațiune dans.

Teatru în Co'halm. Tinerimea studiosă din Co'halm a dat la 15/28 august reprezentație teatrală. S'a jucat „Trei doctori“ de Virg. A. Vlaicu.

CE E NOU?

Hymen. Dl dr. *Ioan Mora* și dșoara *Pompilia Domșa* s'au logodit la 30 august în Orăștie. — Dl *Ignatie Vișoiu*, absolvent de teologie și dșoara *Gabriela Teran* din Totvaradia s'au fidanțat la 6 19 august. — Dl *Ionel Comșa* din Reghin și dșoara *Sylvia Todea* din Seliște s'au cununat în 1 septembrie n. în biserica Domnească gr. or. din Bușteni, România. — Dl *Aurel Gajia* profesor și dșoara *Maria Nistor* își vor celebra cununia la 16 septembrie în biserica catedrală din Blaj. — Dl *Ioan Tulbure* și dșoara *Valentina Comaniciu* își vor serba cununia la 9 septembrie n. în biserica gr. or. din Veneția-inferioară.

Asociațiunea din Sibiu pentru literatura și cultura poporului român este convocată de către președintele Iosif Șterca Șuluțiu și de secretarul I dr. C. Diaconovitch, la adunare generală ordinară în Brașov, pe zilele de 21 și 22 septembrie n. Dintre agendele adunării generale, relevăm că în ședința a doua se va alege un secretar literar. La orele 4 d. a. se va ținea ședința festivă a secțiunilor științifice-literare cu conferențe. Aflăm că dl președinte rfiind slăbit de bătrânețe, adunarea generală va fi prezidată de vice-președintele dl *Aurel Bârsan*.

Despărțământul oradan al Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român va ținea la 16 septembrie n. înainte de miazăzi la 10, adunare generală cercuală în comuna Sânmiclăușul-român, sub presiul dlui Nicolau Zigre, președintele despărțământului, secretar dl Vasile Babi.

Bancă nouă românească. *La Buteni* s'a înființat un nou institut de credit și economii, cu numele de „Butenceana“ și cu un capital de 100,000 coroane.

A murit: *George Enea Ardelean*, fiul dlui George Ardelean avocat în Timisoara, la 27 august n. în etate de 14 ani.

Numerul viitor va apărea la 23 septembrie n.

Proprietar, redactor respunzător și editor:
IOSIF VULCAN (Str. Áldás nr. 14/296/b).